

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період з 01.05.2021 по 30.06.2021

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Адміністративна юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду України	10
2.1. Господарська юрисдикція	10
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	14
3.1. Адміністративна юрисдикція	14
3.2. Господарська юрисдикція	17
3.3. Цивільна юрисдикція	22
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	29
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	29
5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	32
6. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	37

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	– Земельний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КЗпП України	– Кодекс законів про працю України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Адміністративна юрисдикція

Намір проходити процедури кваліфікаційного іспиту, стажування та отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, перебуваючи на посаді прокурора, є завідомо нелегітимним наміром, оскільки прогнозовано призводить до виникнення обставин несумісності. До того ж наявність статусу адвоката (захисника) в особи, яка є прокурором та підтримує державне обвинувачення в суді, ставить під сумнів її незалежність, безсторонність та неупередженість.

Обмеження і способи їх усунення, передбачені Законом України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», встановлені для осіб, які вже мають статус адвоката та які бажають займатись іншою (не сумісною з діяльністю адвоката) діяльністю, а не для прокурорів, які бажають займатись адвокатською діяльністю

14 квітня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за адміністративним позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до Ради адвокатів Київської області, Ради адвокатів України про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії за касаційною скаргою Ради адвокатів України на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 29 вересня 2017 року і постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 29 січня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 і ОСОБА_2, маючи намір стати адвокатами та відповідаючи вимогам, встановленим статтею 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», склали відповідний кваліфікаційний іспит та пройшли стажування відповідно до вимог цього Закону.

19 травня 2016 року на підставі рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області № 52 ОСОБА_1 і ОСОБА_2 видані свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту.

У період з липня 2016 року до січня 2017 року позивачі в повному обсязі виконали плани стажування, що підтверджується відповідними звітами, які подавалися до Ради адвокатів Київської області.

У відповідь на заяви ОСОБА_1 від 03 травня 2017 року і ОСОБА_2 від 03 травня 2017 року надано відповіді Ради адвокатів Київської області від 10 липня 2017 року № 360/0/2.17 та № 359/0/2.17 про те, що за результатами проходження стажування Радою адвокатів Київської області було розглянуто та затверджено звіти про проходження стажування та звіти про оцінку проходження стажування.

У зазначених відповідях від 10 липня 2017 року за підписом Голови Ради адвокатів Київської області викладене обґрунтування неможливості прийняття у позивачів присяги адвоката та видачі свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю.

Зокрема, підкреслено, що на час затвердження звітів ОСОБА_1 і ОСОБА_2 про проходження стажування та на момент надання зазначених відповідей позивачі були діючими працівниками органів прокуратури України.

13 червня 2016 року Радою адвокатів України прийнято рішення № 166 «Про затвердження роз'яснення з питань направлення на стажування та видачі за результатами його проходження свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю особам, стосовно яких існують обставини несумісності».

Додатком 1 до цього рішення встановлено, що особа, стосовно якої існують обставини несумісності, за умови виконання інших вимог законодавства, може бути допущена до складання кваліфікаційного іспиту; особа, яка склала кваліфікаційний іспит, але займається роботою або діяльністю, несумісною з діяльністю адвоката, може проходити стажування для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Вважаючи рішення Ради адвокатів України від 13 червня 2016 року № 166, а також дії Ради адвокатів Київської області щодо відмови у прийнятті присяги адвоката та щодо відмови у видачі свідоцтв про право на заняття адвокатською діяльністю протиправними, позивачі звернулися до суду з адміністративними позовами.

ОЦІНКА СУДУ

Вимоги щодо несумісності роботи в органах прокуратури з іншими видами діяльності передбачені статтею 18 Закону України «Про прокуратуру».

За змістом цієї статті перебування на посаді прокурора несумісне з обійманням посади в будь-якому органі державної влади, іншому державному органі, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом на державних виборних посадах. На прокурора поширюються обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, визначені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Отже, особа, яка перебуває на посаді прокурора, не може займатися адвокатською діяльністю або виконувати іншу оплачувану роботу (пункт 1 частини першої статті 25 Закону України «Про запобігання корупції»).

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що, складаючи присягу прокурора, особа свідомо приймає всі обмеження, які покладаються на неї спеціальним законом, у тому числі заборону суміщення перебування на посаді прокурора з адвокатською діяльністю.

Претендуючи на набуття права на заняття адвокатською діяльністю прокурор вступає у позапроцесуальні відносини із Радою адвокатів, адвокатською спільнотою.

На думку Великої Палати Верховного Суду, такі правовідносини між адвокатом і прокурором виходять за межі допустимої сфери відносин між прокурорською та адвокатською спільнотами.

Слід окремо підкреслити, що таке розуміння спірних правовідносин не поширюється на осіб, звільнених з посади прокурора або повноваження яких припинено.

Наведене свідчить, що намір проходити процедури кваліфікаційного іспиту, стажування та отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю перебуваючи на посаді прокурора, є завідомо нелегітимним наміром, оскільки прогнозовано призводить до виникнення обставин несумісності. До того ж наявність статусу адвоката (захисника) в особи, яка є прокурором та підтримує державне обвинувачення в суді, ставить під сумнів її незалежність, безсторонність та неупередженість.

Велика Палата Верховного Суду також звертає увагу, що у випадку отримання особою, яка є прокурором, свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката, така особа одночасно опиняється під дією двох присяг – прокурора та адвоката, що є неможливим, оскільки їхні тексти суперечать один одному та прямо порушують як незалежність прокурора, так і принципи здійснення адвокатської діяльності – незалежність та конфіденційність.

Окрім того, статтю 7 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» установлено перелік обмежень щодо несумісності з діяльністю адвоката.

Аналіз понять «адвокат» та «адвокатська діяльність», що наведені у статті 1 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», а також зміст статей 4, 6, 19 цього Закону свідчать про те, що обставини несумісності з діяльністю адвоката, визначені статтю 7 зазначеного Закону, виникають для осіб, які мають (уже отримали) такий статус.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що обмеження і способи їх усунення встановлені для осіб, які вже мають статус адвоката та які бажають займатись іншою (не сумісною з діяльністю адвоката) діяльністю, а не для прокурорів, які бажають займатись адвокатською діяльністю.

З огляду на висновок Великої Палати Верховного Суду про те, що проходження процедур кваліфікаційного іспиту і стажування з метою отримання статусу адвоката є несумісними зі статусом прокурора, рішення Ради адвокатів України від 13 червня 2016 року № 166 «Про затвердження роз'яснення з питань направлення на стажування та видачі за результатами його проходження свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю особам, стосовно яких існують обставини несумісності» не відповідає закону і не підлягає застосуванню в цілому.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 квітня 2021 року у справі № 826/9606/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96933508>.

Наявність передбаченої пунктом 1 частини четвертої статті 169 КАС України підстави для повернення скарги, а саме неусунення її окремих недоліків щодо форми та змісту (не пов'язаних з недотриманням процесуального строку) після залишення скарги без руху, поряд з відсутністю підстав для поновлення строку, не виключає відмову у відкритті провадження за такою скаргою саме з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 299 КАС України.

Відсутність бюджетного фінансування не надає суб'єкту владних повноважень право в будь-який час після сплину строку апеляційного оскарження реалізувати право на апеляційне оскарження судового рішення

28 квітня 2021 року Велика Палата Верховного Суду адміністративну справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Аскоп-Україна» (далі - ТОВ «Аскоп-Україна») до Головного управління ДФС у м. Києві (правонаступником якого є Головне управління ДПС у м. Києві) про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення за касаційною скаргою Головного управління ДПС у м. Києві на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 20 лютого 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою від 4 вересня 2020 року Шостий апеляційний адміністративний суд залишив без руху апеляційну скаргу Головного управління ДФС у м. Києві та надав скаржнику строк для сплати судового збору; ухвалою від 31 жовтня 2019 року продовжив строк для виконання вимог попередньої ухвали, а ухвалою від 28 листопада 2019 року – повернув апеляційну скаргу внаслідок неусунення зазначеного вище недоліку.

27 грудня 2019 року відповідач удруге подав апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції від 16 липня 2019 року.

27 січня 2020 року Шостий апеляційний адміністративний суд апеляційну скаргу Головного управління ДФС у м. Києві залишив без руху відповідно до частини третьої статті 298 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС), а також внаслідок невиконання апелянтом вимог пункту 1 частини п'ятої статті 296 КАС.

Ухвалою від 20 лютого 2020 року Шостий апеляційний адміністративний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження у справі за апеляційною скаргою Головного управління ДФС у м. Києві на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 липня 2019 року, оскільки недоліки апеляційної скарги не усунуто, а саме: не сплачено судовий збір у розмірі 6259,11 грн та не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 липня 2019 року, що є перешкодою для відкриття апеляційного провадження.

Не погодившись із цією ухвалою, Головне управління ДПС у м. Києві (як правонаступник Головного управління ДФС у м. Києві) подало касаційну скаргу, у якій, посилаючись на порушення норм процесуального права судом апеляційної інстанції, просить скасувати ухвалу.

ОЦІНКА СУДУ

З аналізу статей 169, 298, 299 КАС вбачається, що процесуальне законодавство встановлює певний порядок дій суду при виявленні недоліків, зокрема, апеляційної скарги. Як у випадку невиконання вимог статті 296 КАС щодо форми та змісту скарги, так і вимог щодо дотримання строку апеляційного оскарження, зокрема, відсутності відповідного клопотання чи визнання вказаних у ньому підстав неповажними, - апеляційна скарга залишається без руху.

Водночас неусунення певних недоліків скарги передбачають різні правові наслідки, а саме:

- повернення судом апеляційної інстанції скарги – у разі неусунення недоліків щодо її форми та змісту, визначених у статті 296 КАС (пункт 1 частини четвертої статті 169 КАС), при цьому скаржник не позбавлений права знову подати апеляційну скаргу з дотриманням встановлених до неї законом вимог;

- відмова судом апеляційної інстанції у відкритті апеляційного провадження – у разі неусунення недоліків, пов'язаних із недотриманням вимог щодо дотримання строку та ініціюванням перед судом питання про його поновлення, що також є передумовою для відмови в подальшому у відкритті провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення (пункти 3, 4 частини першої статті 299 КАС).

На переконання Великої Палати Верховного Суду, до поданої з пропуском строку апеляційної скарги скарги (без клопотання про його поновлення чи з визнанням судом вказаних у ньому підстав неповажними), яка, крім цього, має інші недоліки, і ці недоліки скарги після залишення її судом без руху не усунуто, зокрема й не подано відповідного клопотання із зазначенням інших причин для його поновлення, слід застосовувати наслідки, передбачені пунктом 4 частини першої статті 299 КАС України.

Наявність передбаченої пунктом 1 частини четвертої статті 169 КАС підстави для повернення скарги, а саме неусунення її окремих недоліків щодо форми та змісту (не пов'язаних з недотриманням процесуального строку) після залишення скарги без руху, поряд з відсутністю передумов для поновлення строку, не виключає відмову у відкритті провадження за такою скаргою саме з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 299 КАС.

Приписи пункту 4 частини першої статті 299 КАС є імперативними та зобов'язують суд, у разі якщо особою у визначений строк не буде подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або у поданій заяві будуть наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження, визнані судом неповажними, відмовити у відкритті апеляційного провадження.

Водночас усунення певних недоліків скарги (у тому числі й удруге поданої після повернення), не пов'язаних з дотриманням процесуальних строків, як от сплата судового збору, за відсутності підстав для поновлення строку подання скарги однаково виключає можливість відкриття апеляційного провадження за такою скаргою.

З матеріалів справи, що розглядається, убачається, що копію оскаржуваного рішення від 16 липня 2019 року представником відповідача отримано 26 липня 2019 року (підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення), отже, удруге подана 27 грудня 2019 року апеляційна скарга (через п'ять місяців з дня отримання оскаржуваного рішення), подана з пропуском встановленого частиною першою статті 295 КАС 30-денного строку на апеляційне оскарження цього рішення. До скарги не було додано доказів сплати судового збору. Матеріали апеляційної скарги містили клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження, у якому скаржник просив визнати поважними причини пропуску строку на апеляційне оскарження та зазначив, що Головне управління ДФС у м. Києві пропустило строк на апеляційне оскарження у зв'язку з недостатнім фінансуванням.

Ухвалою від 27 січня 2020 року суд апеляційної інстанції надав контролюючому органу строк для усунення недоліків вдруге поданої апеляційної скарги у спосіб надання доказів сплати судового збору, а також обґрунтованого клопотання про поновлення строку апеляційного оскарження з наведенням інших поважних причин пропуску такого строку з доданням доказів на їх підтвердження.

10 лютого 2020 року до Шостого апеляційного адміністративного суду Головним управлінням ДФС у м. Києві подано заяву про усунення недоліків, у якій скаржник просив продовжити строк на сплату судового збору або відстрочити сплату до вирішення справи по суті у зв'язку з відсутністю у Головного управління ДФС у м. Києві можливості сплатити судовий збір.

Суд відмовив у задоволенні такого клопотання й оскаржуваною ухвалою відмовив у відкритті апеляційного провадження за скаргою Головного управління ДФС у м. Києві.

Велика Палата погоджується з наведеними висновками суду апеляційної інстанції, адже особа, яка утримується за рахунок державного бюджету, має право в межах бюджетних асигнувань здійснити розподіл коштів з метою забезпечення сплати судового збору, невжиття суб'єктом владних повноважень заходів щодо виділення коштів для сплати судового збору чи перерозподілу наявних кошторисних призначень не може вважатися поважною причиною пропуску процесуального строку для звернення до суду.

У ситуації з пропуском строків державними органами поважними причинами пропуску строку не може виступати необхідність дотримання внутрішньої процедури виділення та погодження коштів на сплату судового збору податковим органом чи тимчасова відсутність таких коштів. Відсутність бюджетного фінансування не надає суб'єкту владних повноважень право в будь-який час після сплину строку апеляційного оскарження реалізовувати право на апеляційне оскарження судового рішення.

Таким чином, оскільки Головним управлінням ДПС у м. Києві, крім того, що не усунуто недоліки апеляційної скарги щодо сплати судового збору, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення Округового адміністративного суду м. Києва від 16 липня 2019 року з наведенням підстав для поновлення такого строку, то суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку

про наявність підстав для відмови у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 квітня 2021 року у справі № 640/3393/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96694993>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду України

2.1. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України та Верховного Суду щодо порядку зміни виду використання землі в межах її цільового призначення, визначивши, що зміна виду використання земельної ділянки не потребує дотримання процедури, яка необхідна при зміні цільового призначення. Уповноважений орган державної влади в рішенні про надання такої земельної ділянки в користування конкретизує вид використання земельної ділянки в межах її цільового призначення.

Органи Держгеокадастру можуть звертатися до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень з нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, зокрема, з позовами щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився

1 червня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу першого заступника керівника Київської міської прокуратури на рішення Господарського суду Черкаської області від 14 листопада 2019 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 25 листопада 2020 року у справі за позовом першого заступника керівника Уманської місцевої прокуратури в інтересах держави до Нагірнянської сільської ради Жашківського району Черкаської області, Фермерського господарства «Тищук», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – Баштєчківської сільської ради (об'єднаної територіальної громади), про визнання незаконним та скасування рішення, визнання недійсним договору, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 березня 2016 року Нагірнянською сільською радою було прийнято рішення, яким надано дозвіл ОСОБА_2 на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду земельних ділянок площею 7,4059 га та 3,2904 га (сільськогосподарські угіддя – сіножаті) для ведення фермерського господарства за рахунок земель запасу

сільськогосподарського призначення в адміністративних межах Нагірнянської сільської ради (у межах населеного пункту – села Нагірна Жашківського району Черкаської області).

4 серпня 2016 року Нагірнянська сільська рада прийняла рішення, яким: затверджено проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок комунальної власності площею 7,4059 га та 3,2904 га для ведення фермерського господарства <...>; надано в оренду земельні ділянки площею 7,4059 га та 3,2904 га гр. ОСОБА_2 для ведення фермерського господарства.

30 листопада 2016 року між Нагірнянською сільською радою і ОСОБА_2 укладено договір оренди землі, зареєстрований у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно 13 грудня 2016 року, за яким орендодавець надає, а орендар приймає у строкове платне користування земельні ділянки площею 3,2904 га та 7,4059 га сільськогосподарського призначення (сіножаті) для ведення фермерського господарства <...>.

10 липня 2017 року до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань внесено запис про реєстрацію юридичної особи – Фермерського господарства «Тищук».

Звертаючись до суду з позовом, прокурор вважав, що спірні земельні ділянки відносились до земель сільськогосподарського призначення (сіножаті) та систематично використовувались для сінокосіння, проте були передані в оренду відповідачу-2 для ведення фермерського господарства, внаслідок чого відбулась зміна цільового виду використання землі з порушенням встановленого порядку зміни цільового призначення земель, що суперечить статті 21 ЗК України.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо виду використання земельної ділянки

Відповідно до статті 19 ЗК України землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії: а) землі сільськогосподарського призначення; б) землі житлової та громадської забудови; в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення <...>.

Згідно із частиною другою статті 20 ЗК України зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо їх відведення. Зміна цільового призначення земельних ділянок державної або комунальної власності провадиться Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про затвердження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передачу цих ділянок у власність або надання у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

Відповідно до абзаців першого, другого частини п'ятої статті 20 ЗК України види використання земельної ділянки в межах певної категорії земель (крім земель сільськогосподарського призначення та земель оборони) визначаються її власником або користувачем самостійно в межах вимог, встановлених законом до використання земель цієї категорії, з урахуванням містобудівної документації та документації

із землеустрою. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення використовуються їх власниками або користувачами виключно в межах вимог щодо користування землями певного виду використання, встановлених статтями 31, 33 -37 цього Кодексу.

Нормами статей 31, 33-37 ЗК України визначені види використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення, зокрема для фермерського господарства, для ведення особистого селянського господарства, для сінокосіння і випасання худоби, для ведення індивідуального або колективного садівництва, для городництва, для ведення підсобного господарства. Власники або користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення певного виду використання мають використовувати їх виключно в межах вимог, встановлених статтями 31, 33 - 37 ЗК України для такого виду використання.

Отже, зазначені норми права розрізняють категорії земель за їх цільовим призначенням та види використання земельної ділянки в межах кожної категорії земель. Зміна цільового призначення земельних ділянок сільськогосподарського призначення на іншу категорію цільового призначення здійснюється за погодженими проектами землеустрою щодо їх відведення. При цьому такої процедури для зміни виду використання земельної ділянки, зокрема на землі фермерського господарства, без зміни її категорії цільового призначення (землі сільськогосподарського призначення) чинним законодавством не передбачено.

Ураховуючи вищевикладене, Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку, викладеного в постановах Верховного Суду України від 5 березня 2013 року у справі № 21-417а12, від 8 квітня 2015 року у справі № 6-32цс15, постанові Великої Палати Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі № 712/10864/16-а та постановах Касаційного цивільного суду від 26 червня 2019 року у справі № 701/902/17-ц, від 03 червня 2019 року у справі № 708/933/17, від 24 лютого 2020 року у справі № 701/473/17, про те, що зміна виду використання землі в межах її цільового призначення повинна проводитися в порядку, встановленому для зміни цільового призначення такої землі.

Разом з тим, користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення повинні використовувати такі земельні ділянки відповідно до того виду використання, за яким ці земельні ділянки були передані їм власником.

Щодо визначення позивача у справі

У цій справі позов подано прокурором в інтересах держави без визначення органу, уповноваженого на здійснення відповідних функцій щодо спірних відносин.

Підстави представництва прокурор мотивував тим, що орган, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження щодо звернення з подібним позовом, відсутній, оскільки орган державної влади, що здійснює державний контроль за додержанням земельного законодавства, а саме органи Держгеокадастру, позови з подібними позовними вимогами подавати не можуть, а власник земельної ділянки (відповідач-1) є суб'єктом правопорушення і визначений як відповідач.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що уповноваженим органом, який здійснює відповідні функції держави і який повинен був бути визначений як позивач,

є територіальний орган Держгеокадастру, оскільки саме він здійснює контроль за використанням і охороною земель усіх категорій і форм власності, а також за додержанням земельного законодавства, у тому числі органами місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» та пункту 5-1 Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 15 посадові особи Держгеокадастру та його територіальних органів, які є державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель, в межах своїх повноважень мають право звертатися до суду з позовом щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.

З наведених норм права вбачається, що органи Держгеокадастру можуть звертатись до суду, якщо це необхідно для здійсненні їхніх повноважень з нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, у тому числі з позовами щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду не погоджується з доводами касаційної скарги про те, що органи Держгеокадастру не наділені правом звернення до суду з відповідними позовними вимогами.

Як встановлено судом апеляційної інстанції, прокурор у 2018 році звертався до відділу у Жашківському районі Головного управління Держгеокадастру у Черкаській області щодо проведення перевірки дотримання вимог земельного законодавства, однак указаний орган не вчинив жодних дій щодо звернення до суду, тому прокурор правомірно подав позов до суду, проте позивачем мав зазначити відповідний орган Держгеокадастру.

Враховуючи вищевикладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення судів попередніх інстанцій слід змінити, виклавши їх мотивувальну частину в редакції цієї постанови.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 червня 2021 року у справі № 925/929/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97926626>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Адміністративна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо юрисдикції спору між посадовою особою установи, що реалізує державну політику в сфері зайнятості населення, та цією установою (Державна служба зайнятості та підпорядковані їй установи), визначивши, що оскільки посада директора базового центру зайнятості не належить до посад державної служби, то спір про скасування дисциплінарного стягнення, застосованого до директора базового центру зайнятості, є таким, що не пов'язаний із проходженням публічної служби та підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

7 квітня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 26 листопада 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Київського обласного центру зайнятості (далі – Київський ОЦЗ) про визнання протиправними й скасування наказів, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Наказом Київського ОЦЗ від 05 грудня 1997 року № 179-к позивача з 08 грудня 1997 року призначено на посаду директора Білоцерківського міського центру зайнятості (на час виникнення спірних правовідносин – Білоцерківський МРЦЗ).

Наказом Київського ОЦЗ від 11 квітня 2019 року № 179-к за порушення пункту 11 Положення, Правил внутрішнього трудового розпорядку позивача притягнуто до дисциплінарної відповідальності у вигляді догани.

Наказом Київського ОЦЗ від 11 травня 2019 року № 225-к за порушення пункту 11 Положення, Правил внутрішнього трудового розпорядку позивача притягнуто до дисциплінарної відповідальності у вигляді догани.

Наказом Київського ОЦЗ від 23 травня 2019 року № 250-к за недотримання вимог Положення, Правил внутрішнього трудового розпорядку позивача звільнено з посади директора Білоцерківського МРЦЗ відповідно до пункту 3 частини першої статті 40 КЗпП України.

Вважаючи вказані вище накази відповідача № 225-к та № 250-к протиправними і такими, що підлягають скасуванню, позивач звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Як встановлено матеріалами справи, ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом про визнання протиправними і скасування наказів Київського ОЦЗ від 11 травня 2019 року № 225-к «Про притягнення до дисциплінарної відповідальності ОСОБА_1» та від 23 травня 2019 року № 250-к «Про звільнення ОСОБА_1», поновлення позивача

на посаді директора Білоцерківського МРЦЗ, а також зобов'язання відповідача виплатити на його користь середній заробіток за весь час вимушеного прогулу починаючи з 24 травня 2019 року.

Пунктом 2 частини другої статті 3 Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» (далі – Закон № 889-VIII) встановлено, що дія цього Закону поширюється на державних службовців міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

На підставі пункту 1 розділу I Положення про державну службу зайнятості, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 15 грудня 2016 року № 1543 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 грудня 2016 року за № 1723/29853; далі – Положення № 1543), чинного на момент виникнення спірних правовідносин, державна служба зайнятості (далі – Служба) є централізованою системою державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України.

За нормами пункту 2 вказаного розділу Положення № 1543 Служба складається, зокрема, з Державної служби зайнятості (Центрального апарату), Центру зайнятості Автономної Республіки Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських центрів зайнятості (далі – регіональні центри зайнятості), міських, районних і міськрайонних центрів зайнятості (далі - базові центри зайнятості).

Відповідно до пункту 1 Положення Білоцерківський МРЦЗ є державною установою у централізованій системі державних установ Служби.

Згідно з пунктом 9 Положення Білоцерківський МРЦЗ очолює директор, який призначається на посаду та звільняється з посади головою Служби за погодженням з головою відповідної місцевої державної адміністрації. З директором центру зайнятості укладається контракт на строк до 3 років за результатами конкурсу.

На підставі пункту 1 розділу V Положення № 1543 базові центри зайнятості є неприбутковими державними установами, підпорядкованими та підзвітними регіональному центру зайнятості, які створюються за рішенням голови Центрального апарату Служби.

За нормами пункту 15 частини третьої статті 3 Закону № 889-VIII дія цього Закону не поширюється на працівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності, а також навчальних закладів, заснованих державними органами.

Оскільки базові центри зайнятості створюються за рішенням голови Центрального апарату Служби, посада директора базового центру зайнятості є посадою, на яку не поширюється дія Закону № 889-VIII.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що з матеріалів справи вбачається, що ОСОБА_1 27 лютого 2015 року був ознайомлений під особистий підпис із попередженням про зміну істотних умов праці, у якому йшлося про те, що у зв'язку з втратою чинності розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 червня 1994 року № 410-р про віднесення посад працівників державної служби зайнятості до відповідних категорій посад державних службовців, з набранням чинності наказом Міністерства соціальної політики України від 16 грудня 2014 року № 1043 «Про умови

оплати праці працівників державної служби зайнятості», з уведенням у дію нових структури і штатного розпису Білоцерківського МРЦЗ у 2015 році, які містять перелік посад, що не відносяться до категорії посад державних службовців, посаду директора базового центру зайнятості виключено з посад державних службовців.

Отже, перебуваючи у трудових відносинах з Київським ОЦЗ, ОСОБА_1 втратив статус державного службовця, про що був ознайомлений під особистий підпис 27 лютого 2015 року, а тому його посада директора Білоцерківського МРЦЗ не відноситься до посад публічної служби.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки судів першої та апеляційної інстанцій про те, що цей спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Водночас Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норм процесуального права у подібних правовідносинах стосовно юрисдикції спору, викладеного в її постанові від 05 червня 2019 року у справі № 754/15544/17-ц (провадження № 14-202цс19), відповідно до якого спір за позовом заступника голови Центрального апарату Служби до Державної служби зайнятості про скасування дисциплінарного стягнення є публічно-правовим спором, оскільки, як убачається зі змісту вказаної постанови Великої Палати Верховного Суду, позивач у цій справі не займав посаду, віднесену до посад державної служби, а тому в розумінні пункту 2 частини першої статті 19 КАС України цей спір не був пов'язаним з проходженням публічної служби.

Детальніше з текстом ВП ВС від 7 квітня 2021 року у справі № 320/2654/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96669492>.

3.2. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду щодо реалізації предмета іпотеки з прилюдних торгів у ході виконавчого провадження, визначивши, що норми Закону України «Про виконавче провадження» допускають звернення стягнення на предмет іпотеки в ході процедури виконавчого провадження без судового рішення про звернення стягнення на предмет іпотеки в межах процедури стягнення коштів з іпотекодавця на користь іпотекодержателя.

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду щодо конкуренції норм статті 49 Закону України «Про іпотеку» та статті 61 Закону України «Про виконавче провадження», визначивши, що іпотекодержатель, як єдиний стягувач у виконавчому провадженні з виконання судового рішення про стягнення на його користь грошових коштів, на підставі частини першої статті 49 Закону України «Про іпотеку» має право залишити за собою предмет іпотеки за початковою ціною шляхом заліку своїх забезпечених вимог у рахунок ціни майна, щодо якого звертається стягнення, за результатами кожних торгів, які оголошено такими, що не відбулися (перших, других, третіх)

25 травня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Амалтея» на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 25 листопада 2020 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Амалтея» до Міністерства юстиції України в особі Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби, Публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» та Державного підприємства «СЕТАМ» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова Компанія «ФІНГРУП ФАКТОР» про визнання незаконними та скасування результатів електронних торгів та актів державного виконавця, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Як встановлено судами, електронні торги з продажу предмета іпотеки відбулися 19 серпня 2019 року у зведеному виконавчому провадженні, відкритому у червні 2016 року на виконання вимог стягувача-іпотекодержателя за судовими рішеннями про стягнення грошових сум. Загальні вимоги стягувача становили понад 8,6 млн дол США.

8 травня 2019 року за постановою державного виконавця проведено експертну оцінку майнового комплексу боржника суб'єктом оціночної діяльності ЗАТ «Консалтингсервіс» та визначено його ринкову вартість на суму 23 786 360 грн, що еквівалентно на дату оцінки 903 050 дол. США, порівняльним підходом. При цьому

експертний висновок містить висновок про ринкову вартість майна 99 712 386 грн, що еквівалентно 3 785 585 дол США.

Майно організатором торгів виставлено на продаж двома лотами № 364240 (стартова ціна 8 256 110 грн) та № 364249 (стартова ціна 15 530 250 грн), отже в цілому стартова ціна продажу відповідала його експертній оцінці за порівняльним підходом – 23 786 360 грн.

Організатором торгів за результатами першого аукціону з продажу майна складено два протоколи від 19 серпня 2019 року про те, що торги не відбулися (за відсутності допущених учасників торгів).

Суди встановили, що заявою від 28 серпня 2019 року ПАТ «Дельта Банк» у межах десятиденного строку шляхом надіслання поштового відправлення звернулося до державного виконавця про залишення за собою майна боржника, на яке зверталось стягнення за обома лотами, що стало підставою для складення державним виконавцем актів про реалізацію предметів іпотеки від 19 вересня 2019 року за наслідком оголошення перших публічних торгів зі звернення стягнення на це майно у виконавчому провадженні такими, що не відбулися за відсутності учасників.

Позивач вважав, що електронні торги 19 серпня 2019 року є незаконними, оскільки зокрема, належне позивачу нерухоме майно, обтяжене іпотекою відповідача-2, безпідставно виставлено на продаж зі спірних електронних торгів, оскільки згідно з рішеннями судів у господарських справах з боржника-іпотекодавця стягнуто на користь банку-іпотекодержателя кредитну заборгованість з подальшим відкриттям виконавчого провадження щодо стягнення з боржника грошових коштів, тоді як судові рішення про звернення стягнення на нерухоме майно позивача як предмет іпотеки на погашення кредитного боргу не приймалося.

Окрім того, як зазначив позивач, акти державного виконавця № 51422596 та № 51422596/1 підлягають визнанню незаконними та скасуванню в судовому порядку як такі, що суперечать вимогам частин шостої та дев'ятої статті 61 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII (далі – Закон № 1404-VIII), оскільки щодо належного позивачу нерухомого майна, яке є предметом іпотеки, треті електронні торги не проводилися, а відповідач-2 як іпотекодержатель передчасно повідомив державного виконавця про залишення за собою іпотечного майна за результатами перших електронних торгів.

ОЦІНКА СУДУ

Розділом VII Закону № 1404-VIII (статті 48 - 61) передбачено загальний порядок звернення стягнення на майно боржника під час примусового виконання судових рішень. Так, частинами першою, другою, п'ятою статті 48 цього Закону визначено, що звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті, вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації. Стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у національній та іноземній валютах, інші цінності, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах. У разі відсутності у боржника коштів та інших

цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача, стягнення невідкладно звертається також на належне боржнику інше майно, крім майна, на яке згідно із законом не може бути накладено стягнення.

Отже, законодавцем надано право виконавцю звертати стягнення за виконавчими документами як на кошти й інші цінності боржника (рухоме майно), так і на належне боржнику майно, у тому числі нерухоме майно, у разі відсутності в боржника коштів та інших цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача.

Статтею 51 Закону № 1404-VIII передбачено особливості звернення стягнення на заставлене майно. Частиною сьомою цієї статті визначено, що примусове звернення стягнення на предмет іпотеки здійснюється виконавцем з урахуванням положень Закону України «Про іпотеку». Отже, ця норма є відсильною та надає судовому виконавцю повноваження застосувати до реалізації предмета іпотеки у виконавчому провадженні за рішенням суду про стягнення боргу положення Закону України «Про іпотеку», які визначають особливості звернення стягнення на предмет іпотеки в судовому порядку за Законом України «Про іпотеку».

Будь-яке арештоване у виконавчому провадженні майно реалізується відповідно до процедури, визначеної частинами першою, п'ятою, шостою статті 61 Закону № 1404-VIII, з урахуванням порядку проведення електронних торгів, визначеного відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 29 вересня 2016 року за № 2831/5 «Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна».

Разом з тим, як тіло Закону № 1404-VIII, так і його розділ XIII «Прикінцеві та перехідні положення» не містять приписів щодо особливостей реалізації у виконавчому провадженні нерухомого майна, обтяженого іпотекою. Водночас частина сьома статті 51 Закону № 1404-VIII є відсильною нормою і визначає обов'язок виконавця вчиняти дії з реалізації предмета іпотеки з урахуванням положень Закону України «Про іпотеку» від 05 червня 2003 року № 898-IV (далі – Закон № 898-IV), який прийнято раніше та який можна вважати спеціальним щодо унормування відчуження предметів іпотеки за судовим рішенням чи за домовленістю сторін.

Статтею 45 Закону № 898-IV визначено порядок проведення прилюдних торгів на засадах прозорості та з можливістю будь-якого учасника торгів, у тому числі іпотекодержателя, набути прав покупця предмета іпотеки за наслідком проведення прилюдних торгів (частини перша, друга цієї статті).

Так, частиною першою статті 49 Закону № 898-IV визначено право іпотекодержателя та інших кредиторів відповідно до пріоритету їх зареєстрованих вимог протягом десяти днів з дня оголошення прилюдних торгів такими, що не відбулися, залишити за собою предмет іпотеки за початковою ціною шляхом заліку своїх забезпечених вимог у рахунок ціни майна. Таке право іпотекодержателю гарантується законом щодо перших – третіх торгів з продажу предмета іпотеки, які проводяться організатором торгів з продажу предмета іпотеки в судовому порядку.

Отже, законодавцем у статті 49 Закону № 898-IV передбачено продаж іпотечного майна з прилюдних торгів у три етапи з наданням іпотекодержателю права на залишення за собою предмета іпотеки за початковою ціною шляхом заліку своїх забезпечених вимог у рахунок ціни майна за результатами кожних торгів, які

оголошено такими, що не відбулися (перших, других, третіх). Така правова норма є диспозитивною за своєю правовою природою.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що приймаючи нову редакцію Закону України «Про виконавче провадження» (Закон № 1404-VIII), яка набрала чинності з 05 жовтня 2016 року після набрання чинності Законом України «Про іпотеку», законодавець передбачив правове регулювання із застосуванням правових норм, які вже ефективно використовувалися в ході судової процедури звернення стягнення на предмет іпотеки, що підтверджує розумність та збалансованість такого правового регулювання, адже зустрічне зарахування грошових вимог іпотекодержателя за наслідком оголошення перших торгів такими, що не відбулися у зв'язку з відсутністю учасників торгів, не тільки спрощує для іпотекодержателя, який є єдиним стягувачем у виконавчому провадженні, звернення стягнення на майно, а також дозволяє зарахувати в погашення боргу грошові вимоги стягувача, що відповідають експертній вартості предмета іпотеки без їх зниження на других та третіх торгах. Зазначене відповідає інтересам іпотекодавця у виконавчому провадженні щодо якнайповнішого задоволення та погашення (припинення) вимог кредитора у виконавчому провадженні за рахунок вартості майна, на яке звертає стягнення державний (приватний) виконавець.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду виснує, що у правовому регулюванні процедури продажу майна, на яке звернено стягнення державним (приватним) виконавцем, норми статті 61 Закону України «Про виконавче провадження» є загальними відносно до норм статті 49 Закону України «Про іпотеку», якими визначено особливості реалізації іпотечного майна з публічних торгів, зважаючи на правовий режим майна, що відчужується, як обтяженого іпотекою стягувача-іпотекодержателя та з огляду на переважне право іпотекодержателя на задоволення вимог за рахунок предмета іпотеки.

З огляду на такі висновки Велика Палата Верховного Суду не вбачає підстав для відступу від висновків, викладених у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду від 08 квітня 2020 року у справі № 372/4353/13-ц щодо застосування статті 49 Закону України «Про іпотеку» та статті 61 Закону України «Про виконавче провадження» у правовідносинах щодо залишення іпотечного майна за іпотекодержателем за наслідком його реалізації з перших електронних торгів, які не відбулися.

Водночас Велика Палата Верховного Суду зазначає про відступ від висновків Верховного Суду в постанові від 04 червня 2019 року у справі № 908/2609/17, у якій касаційним судом було застосовано нерелевантні висновки постанови Верховного Суду України від 26 листопада 2014 року у справі № 6-174цс14 про неможливість у виконавчому провадженні з виконання рішення суду про стягнення грошової суми звернути стягнення на предмет іпотеки на задоволення вимог стягувача-іпотекодержателя як такого, що зроблений без застосування статті 51 Закону України «Про виконавче провадження», статті 49 Закону України «Про іпотеку» та з неправильним застосуванням статті 41 Закону України «Про іпотеку».

Суди встановили, що заявою від 28 серпня 2019 року ПАТ «Дельта Банк» у межах десятиденного строку шляхом надіслання поштового відправлення звернулося до державного виконавця про залишення за собою майна боржника, на яке зверталось стягнення за обома лотами, що стало підставою для складення державним виконавцем актів про реалізацію предметів іпотеки від 19 вересня 2019 року за наслідком оголошення перших публічних торгів зі звернення стягнення на це майно у ВП такими, що не відбулися за відсутності учасників.

Отже, згідно з частиною другою статті 49 Закону № 898-IV, іпотекодержатель, як єдиний стягувач у зведеному виконавчому провадженні з виконання судових рішень про стягнення на його користь грошових коштів, має право залишити за собою предмет іпотеки за початковою ціною шляхом заліку своїх забезпечених вимог у рахунок ціни майна, щодо якого звертається стягнення.

З огляду на зазначене апеляційним судом правильно застосовано норми законодавства про іпотеку як такі, що передбачають спеціальне регулювання як для процедури звернення стягнення на предмет іпотеки за судовим рішенням, так для процедури звернення стягнення на майно боржника за судовим рішенням про стягнення грошової суми, у випадку якщо єдиним стягувачем у виконавчому провадженні є іпотекодержатель та відсутні кошти на рахунках боржника на виконання вимог про стягнення грошової суми.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 травня 2021 року у справі № 923/971/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97628611>.

3.3. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила шляхом конкретизації від власного правового висновку та правового висновку Верховного Суду України щодо порядку стягнення коштів за банківським вкладом з банку, у якому запроваджена тимчасова адміністрація та розпочата процедура його ліквідації, визначивши, що запровадження в банку тимчасової адміністрації та початок процедури його ліквідації не забороняють задовольнити позов до такого банку про стягнення з нього коштів на користь вкладника у спорі щодо виконання зобов'язань за договором банківського вкладу, строк якого закінчився до введення в банку тимчасової адміністрації.

Таке рішення суду є підставою для звернення вкладника до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та/або його уповноваженої особи із заявою про включення вимог кредитора банку в межах гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом до реєстру вкладників, а вимог на суму, що перевищують гарантоване Фондом відшкодування, – до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку, які задовольняються з урахуванням черговості, встановленої статтею 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Зазначене рішення суду про стягнення з неплатоспроможного банку на користь вкладника заборгованості за договором банківського вкладу на таку черговість не впливає і не змінює її

9 лютого 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Хрещатик» (далі – банк) і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд) про стягнення заборгованості за договором банківського вкладу за касаційною скаргою банку на рішення Фастівського міськрайонного суду Київської області від 2 листопада 2017 року та постанову Апеляційного суду Київської області від 26 грудня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28 травня 2013 року позивач уклав із банком договір банківського вкладу на строк до 28 травня 2014 року з процентною ставкою 18 % річних. Відповідно до умов цього договору позивач передав банку 250 000 грн, що підтверджує копія квитанції від 28 травня 2013 року про внесення коштів на депозит.

28 травня 2014 року позивач звернувся до банку із заявою про повернення йому суми вкладу та нарахованих процентів, а банк згідно з пунктом 2.1.4 договору банківського вкладу перерахував позивачеві 59 743,13 грн.

У листі від 26 червня 2014 року № 41/3-12/3585 банк повідомив позивачеві, що за даними обліку банку 9 серпня 2013 року договір банківського вкладу «було частково достроково вилучено на суму 206 364,92 грн, з яких – 201 185,67 грн виплачено через касу згідно із заявою на видачу готівки» від № 14 від 9 серпня 2013 року, а 5 179,25 грн – «списано із вкладу як перерахунок відсотків у зв'язку із достроковим вилученням коштів». Банк також вказав, що, беручи до уваги заяву позивача про нездійснення часткового дострокового вилучення вкладу, він подав

заяву до Шевченківського районного управління Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в місті Києві про вчинення кримінального правопорушення, притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб та відшкодування завданих збитків.

На підставі постанови Правління НБУ від 5 квітня 2016 року № 234 «Про віднесення Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Хрещатик» до категорії неплатоспроможних» виконавча дирекція Фонду прийняла рішення від 5 квітня 2016 року № 463 «Про запровадження тимчасової адміністрації у ПАТ «КБ «Хрещатик» та делегування повноважень тимчасового адміністратора банку».

На підставі рішення Правління НБУ від 2 червня 2016 року № 46-рш «Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «КБ «Хрещатик» 3 червня 2016 року виконавча дирекція Фонду прийняла рішення № 913 про початок процедури ліквідації банку та делегування повноважень ліквідатора банку.

На думку позивача, банк має виконати умови договору банківського вкладу та повернути позивачеві внесені на депозит кошти і проценти.

ОЦІНКА СУДУ

Позивач не оскаржує дії (бездіяльність) Фонду чи його уповноваженої особи щодо невиконання чи неналежного виконання ними повноважень, визначених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі – Закон № 4452-VI). Спірні правовідносини виникли до запровадження у банку тимчасової адміністрації та до початку процедури його ліквідації внаслідок відмови банку виплатити позивачеві залишок заборгованості за договором банківського вкладу через те, що банк вважав таку заборгованість погашеною.

На час виникнення спірних правовідносин, тобто відмови у виплаті позивачеві залишку заборгованості, банк вважався платоспроможним. Але до суду позивач звернувся тоді, коли у банку вже тривала процедура його ліквідації та застосовувалися приписи Закону № 4452-VI.

За загальним правилом під час тимчасової адміністрації не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку (пункт 1 частини п'ятої статті 36 Закону № 4452-VI). Але згідно з пунктом 1 частини шостої статті 36 Закону № 4452-VI у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин, обмеження, встановлене пунктом 1 частини п'ятої вказаної статті, не поширюється на зобов'язання банку щодо виплати коштів закладами вкладників за договорами, строк яких закінчився, та за договорами банківського рахунку вкладників. Зазначені виплати здійснюються в межах суми відшкодування, що гарантується Фондом.

Під час тимчасової адміністрації не здійснюється примусове стягнення майна (у тому числі коштів) банку, накладення арешту та звернення стягнення на майно (у тому числі кошти) банку (виконавче провадження щодо банку зупиняється, у тому числі знімаються арешти, накладені на майно (у тому числі на кошти) банку, а також скасовуються інші вжиті заходи примусового забезпечення виконання рішення щодо банку) (пункт 3 частини п'ятої статті 36 Закону № 4452-VI).

Велика Палата Верховного Суду вважає, що під примусовим стягненням майна (у тому числі коштів) банку, про яке йде мова у пункті 2 частини п'ятої статті 36 Закону № 4452-VI, слід розуміти їхнє стягнення у порядку, передбаченому Законом України «Про виконавче провадження». Тобто задоволення судом вимог про стягнення коштів за договором банківського вкладу не охоплюється поняттям примусового стягнення.

З огляду на зміст наведених приписів передбачена пунктом 2 частини п'ятої статті 36 Закону № 4452-VI заборона реалізується, зокрема, через неможливість примусового виконання рішення суду про стягнення коштів з неплатоспроможного банку для дотримання черговості задоволення вимог його кредиторів, визначеної цим Законом. Так, у справі № 381/622/17 суд першої інстанції на виконання ухваленого ним рішення видав виконавчий лист, який позивач пред'явив до виконання. Однак орган державної виконавчої служби повернув виконавчий документ позивачеві без прийняття до виконання з огляду на запровадження в банку тимчасової адміністрації.

Отже, запровадження в банку тимчасової адміністрації та початок процедури його ліквідації не забороняють задовольнити позов до такого банку про стягнення з нього коштів на користь вкладника у спорі щодо виконання зобов'язань за договором банківського вкладу, строк якого закінчився до введення в банку тимчасової адміністрації, як це відбулося у справі № 381/622/17. Рішення суду про стягнення з неплатоспроможного банку заборгованості за договором банківського вкладу фактично підтверджує право вкладника на відповідну суму. А будь-які виплати мають здійснюватися у порядку, визначеному Законом № 4452-VI.

Однак, якщо підставою звернення з позовом про стягнення коштів з неплатоспроможного банку стала відмова Фонду, його уповноваженої особи включити вимоги вкладника до реєстру вкладників або до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку, то у такому разі вже існує спір з Фондом і банком, від імені якого діє уповноважена особа Фонду. Тому вимога про стягнення з банку заборгованості за договором банківського вкладу, строк якого закінчився до введення в банку тимчасової адміністрації, не буде ефективним способом захисту порушеного права. Вкладнику слід звертатися з вимогами про зобов'язання Фонду, уповноваженої особи Фонду включити кредиторські вимоги до відповідних реєстрів.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення суду, яке набрало законної сили, про стягнення з неплатоспроможного банку на користь вкладника заборгованості за договором банківського вкладу є рішенням про задоволення вимог кредитора банку та відповідно є підставою для включення таких вимог до відкоригованого та/або проміжного ліквідаційного балансу банку. Тому вкладник, який має таке рішення суду, за Законом № 4452-VI може звернутися до Фонду та/або його уповноваженої особи із заявою про включення вимог кредитора банку в межах гарантованої суми відшкодування коштів за вкладом до реєстру вкладників, а вимог на суму, що перевищує гарантоване відшкодування коштів за вкладом, - до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку, які задовольняються з урахуванням черговості, встановленої статтею 52 Закону № 4452-VI. Зазначене рішення суду про стягнення з неплатоспроможного банку на користь вкладника

заборгованості за договором банківського вкладу на таку черговість не впливає і не змінює її.

З огляду на наведені у цій постанові висновки для забезпечення ефективного захисту прав вкладників і передбачуваності правозастосовної практики Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне у цій справі відступити шляхом конкретизації від висновку, згідно з яким запровадження в банку тимчасової адміністрації на час ухвалення рішення судом першої інстанції унеможлиблює стягнення з нього коштів у будь-який інший спосіб, аніж це передбачено Законом № 4452-VI, сформульованих у постановах від 13 березня 2018 року у справі № 910/23398/16 і від 22 серпня 2018 року у справі № 559/1777/15-ц, а також від висновків Верховного Суду України, викладених у постановах від 20 січня 2016 року у справі № 6-2001цс15, від 13 червня 2016 року у справі № 6-1123цс16, від 12 квітня 2017 року у справі № 6-350цс17 та від 7 червня 2017 року у справі № 490/454215-ц.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з судами першої й апеляційної інстанцій про наявність підстав для стягнення на користь позивача суми вкладу і відсотків за користування ним, вважає висновки цих судів законними й обґрунтованими.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 9 лютого 2021 року у справі № 381/622/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96890711>.

Велика Палата Верховного Суду уточнила власний правовий висновок щодо юрисдикції спорів між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом), визначивши, що спори між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом), пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої організації, мають розглядатись у порядку господарського судочинства.

Визнання недійсним розпорядження про реєстрацію статуту релігійної організації в новій редакції не є ефективним способом захисту прав та інтересів релігійної організації та/або її членів. Належному способу захисту в такому випадку відповідає позовна вимога про визнання недійсним статуту релігійної організації в новій редакції

6 квітня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Хмельницької обласної державної адміністрації (далі – ОДА) на рішення Господарського суду міста Києва від 26 лютого 2020 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 13 липня 2020 року у справі за позовом Релігійної організації «Релігійна громада Свято-Покровської парафії села Сутківці Ярмолинецького району Хмельницької єпархії Української православної Церкви» (далі – Релігійна організація) до ОДА про визнання протиправним і скасування розпорядження, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Релігійна організація була створена у 1991 році відповідно до статті 14 Закону України від 23 квітня 1991 року № 987-XII «Про свободу совісті та релігійні організації»

(далі – Закон № 987-XII) з ініціативи віруючих громадян – жителів села Сутківці Ярмолинецького району Хмельницької області. Статут Релігійної організації був прийнятий на парафіяльних зборах (протокол парафіяльних зборів від 05 грудня 2016 року № 1/12).

Відповідно до пунктів 1.1, 1.3 статуту (у редакції, зареєстрованій розпорядженням Хмельницької ОДА від 03 травня 2018 року № 423/2018-р, що була чинна на момент прийняття спірного розпорядження) Релігійна організація (парафія) є неприбутковою організацією, первинним канонічним підрозділом Української православної церкви (далі – УПЦ) та знаходиться в організаційному підпорядкуванні Хмельницької єпархії УПЦ.

17 лютого 2019 року відбулися загальні парафіяльні збори віруючих релігійної громади під головуванням настоятеля парафії з розгляду питання про визначення юрисдикції/підпорядкованості релігійної громади, на яких були присутні 228 членів релігійної громади. На цих зборах прийняті рішення, оформлені протоколом № 1. Зокрема, по п'ятому питанню порядку денного вирішили підтвердити, що релігійна громада входить до складу та підзвітна Хмельницькій єпархії УПЦ та зберігає свою духовну і канонічну єдність з УПЦ під предстоятельством Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Онуфрія.

Водночас члени релігійної громади (126 осіб) на зборах прийняли рішення, оформлені протоколом від 23 лютого 2019 року № 1, а саме вирішили, зокрема, змінити підлеглість у канонічних та організаційних питаннях релігійної громади Свято-Покровської парафії села Сутківці Ярмолинецького району Хмельницької єпархії УПЦ та перейти під канонічне підпорядкування управління Хмельницької єпархії Православної церкви України (далі – ПЦУ); <...>.

Розпорядженням ОДА від 27 березня 2019 року № 213/2019-р зареєстровано статут релігійної громади у новій редакції.

У липні 2019 року Релігійна організація (настоятель парафії) звернулася до Господарського суду міста Києва з позовом про визнання розпорядження № 213/2019-р протиправним та його скасування.

ОЦІНКА СУДУ

Що стосується суті цього спору, то фактично підставою позову є незгода Релігійної організації з рішенням загальних зборів членів Релігійної організації про зміну канонічної підлеглості, оформленим протоколом від 23 лютого 2019 року № 1, оскільки, на думку цієї організації, воно прийняте з порушенням вимог чинного законодавства особами, які не мали права його приймати, за відсутності необхідного кворуму, всупереч раніше прийнятому на загальних парафіяльних зборах релігійної громади рішенню.

Із цього вбачається, що у позивача наявний спір не з державним реєстратором, а порушення своїх прав він убачає в ухваленні відповідного рішення загальними зборами членів Релігійної організації про зміну канонічної підлеглості та у прийнятті нової редакції статуту.

Положеннями пункту 3 частини першої статті 20 ГПК визначено, що до юрисдикції господарських судів відносяться справи у справах між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи.

Відповідно до статті 13 Закону України від 23 квітня 1991 року № 987-XII «Про свободу совісті та релігійні організації» (далі – Закон № 987-XII) Релігійна організація визнається юридичною особою з дня її державної реєстрації. Релігійна організація як юридична особа користується правами і несе обов'язки відповідно до чинного законодавства і свого статуту (положення).

Положеннями статті 8 Закону № 987-XII (в чинній редакції) визначено, що <...> рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту ухвалюється не менш як двома третинами від кількості членів релігійної громади, необхідної для визнання повноважними загальних зборів релігійної громади відповідно до статуту (положення) релігійної громади.

Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту засвідчується підписами членів відповідної релігійної громади, які підтримали таке рішення.

Отже, спори між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом) відносяться до спорів щодо управління такою юридичною особою і мають розглядатись у порядку господарського судочинства.

У зв'язку із цим Велика Палата Верховного Суду уточнює правову позицію, викладену в постановках від 18 грудня 2019 року у справі № 916/2086/19, від 20 листопада 2019 року у справі № 910/8132/19, від 22 січня 2020 року у справі № 809/1025/17 та інших, у яких викладена аналогічна позиція, зазначивши, що спори між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом), пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої організації, мають розглядатись в порядку господарського судочинства.

Позов у цій справі подано Релігійною організацією до ОДА про визнання протиправним і скасування розпорядження № 213/2019-р, яке стосувалося реєстрації нової редакції статуту Релігійної організації на підставі рішення загальних парафіяльних зборів Релігійної організації (релігійної громади с. Сутківці) про зміну підлеглості в канонічних та організаційних питаннях цієї релігійної громади.

Як уже зазначалося вище, позовні вимоги обґрунтовані порушенням прав Релігійної організації в результаті ухвалення рішення загальними парафіяльними зборами членів Релігійної організації (рішення загальних зборів, оформлене протоколом від 23 лютого 2019 року № 1).

Тобто оскарження реєстраційних дій, що зазначено як предмет позову в цій справі, по суті є похідною вимогою від спору щодо дійсності статуту релігійної організації в новій редакції.

При цьому позивач посилається на те, що рішення про затвердження статуту в новій редакції прийняте з порушенням чинного статуту; на зборах територіальної

громади, а не парафіяльними зборами; за участі осіб, які не мали права брати участь у таких зборах тощо. Тому позивач вважає збори нечинними та неправомочними.

Якщо у зборах брали участь особи, які не вправі були діяти як орган юридичної особи, повноважний приймати нову редакцію статуту, то така нова редакція не є чинною, бо вона не була прийнята юридичною особою в особі відповідного органу. Водночас реєстрація такої нової редакції порушує правову визначеність щодо того, статут у якій саме редакції є чинним - у новій чи в попередній. Отже, позовна вимога фактично спрямована не на позбавлення статуту в новій редакції юридичної сили, а на захист порушеного інтересу в правовій визначеності. Реєстрація статуту в новій редакції, прийнятій не органом юридичної особи, а неуповноваженими на це особами, може порушувати інтерес у правовій визначеності як членів Релігійної організації, так і самої Релігійної організації як юридичної особи. Такий інтерес підлягає судовому захисту.

Водночас Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що судові рішення про визнання недійсним розпорядження про реєстрацію статуту Релігійної організації в новій редакції не є підставою для вчинення реєстраційних дій, а відповідна позовна вимога не відповідає ефективному способу захисту прав та інтересів у цих правовідносинах.

Отже, зважаючи на характер спірних відносин, належному способу захисту інтересу Релігійної організації та/або її членів відповідає позовна вимога про визнання недійсним статуту Релігійної організації в новій редакції. Судове рішення про задоволення такої позовної вимоги є підставою для приведення суб'єктом державної реєстрації відомостей про Релігійну організацію, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, у відповідність до відомостей статуту Релігійної організації в попередній редакції.

Обрання позивачем неналежного способу захисту своїх прав є самостійною підставою для відмови в позові (пункт 52 постанови Великої Палати Верховного Суду від 02 лютого 2021 року у справі № 925/642/19).

Оскільки суди першої та апеляційної інстанцій розглянули справу з неправильним застосуванням норм матеріального права, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про наявність підстав для скасування судових рішень з ухваленням нового рішення - про відмову в задоволенні позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 6 квітня 2021 року у справі № 910/10011/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96695006>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір за позовом товариства, щодо якого господарським судом вирішується питання про порушення провадження у справі про банкрутство, до його колишнього директора про зобов'язання передати цьому товариству оригінали документів та печатки є корпоративним та підлягає розгляду в порядку господарського судочинства (до відкриття провадження у справі про банкрутство)

11 травня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Спільне українсько-казахстансько-російське підприємство з виробництва ядерного палива» на ухвалу Святошинського районного суду міста Києва від 03 березня 2020 року та постанову Київського апеляційного суду від 29 вересня 2020 року у цивільній справі за позовом Приватного акціонерного товариства «Спільне українсько-казахстансько-російське підприємство з виробництва ядерного палива» до ОСОБА_1 про зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

31 жовтня 2001 року було проведено державну реєстрацію юридичної особи – ПрАТ «СП УКРТВЗ».

27 червня 2018 року рішенням позачергових зборів акціонерів ПрАТ «СП УКРТВЗ» повноваження генерального директора ОСОБА_1 припинено та обрано тимчасово виконуючим обов'язки генерального директора ОСОБА_2, якому колишній директор товариства не передав жодних документів.

04 липня 2018 року рішенням наглядової ради ПрАТ «СП УКРТВЗ», оформленим протоколом № 1/18 від 04 липня 2018 року, обрано ОСОБА_2 тимчасово виконуючим обов'язки генерального директора товариства.

17 липня 2018 року згідно з наказом ПрАТ «СП УКРТВЗ» № 1-К від 17 липня 2018 року ОСОБА_2 приступив до виконання посадових обов'язків тимчасово виконуючого обов'язки генерального директора товариства.

21 грудня 2018 року ухвалою Господарського суду міста Києва відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ» (справа № 910/16246/18).

4 лютого 2019 року ухвалою Господарського суду міста Києва витребувано у ПрАТ «СП УКРТВЗ» документи фінансово-господарської діяльності товариства за останні три роки, які передували відкриттю провадження у справі про банкрутство <...>.

Колишній директор товариства ОСОБА_1 не передав жодних документів та уникає будь-яких контактів з акціонерами товариства. Позивач просив зобов'язати ОСОБА_1 передати ПрАТ «СП УКРТВЗ» оригінали установчих документів цього товариства, оригінали реєстраційних документів, печатку цього товариства, оригінали його бухгалтерських документів, оригінали укладених ПрАТ «СП УКРТВЗ» господарських договорів, оригінали всіх протоколів чергових та позачергових загальних зборів

акціонерів ПрАТ «СП УКРТВЗ», оригінали правовстановлюючих документів та їх невід'ємні частини на об'єкти нерухомого та рухомого майна, що належать цьому товариству, оригінали податкової та бухгалтерської звітності товариства, оригінали будь-яких інших документів, які б свідчили про його господарську діяльність.

ОЦІНКА СУДУ

При розгляді справи Велика Палата Верховного Суду має визначити юрисдикцію спору за позовом товариства, щодо якого господарським судом вирішується питання про порушення провадження у справі про банкрутство, до його колишнього директора про зобов'язання відповідача передати позивачу оригінали документів та печатки товариства.

Виникає питання, чи було відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ» на момент ухвалення оскаржуваних рішень, оскільки в разі наявності справи про банкрутство вимоги, заявлені в цій справі, мали вирішуватися господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, а в разі відсутності справи про банкрутство суди мали вирішувати питання про юрисдикційність спору за загальними правилами.

21 грудня 2018 року ухвалою Господарського суду міста Києва, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 15 квітня 2019 року, відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ».

23 жовтня 2019 року постановою Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року касаційну скаргу ПрАТ «СП УКРТВЗ» задоволено частково, рішення судів попередніх інстанцій скасовано, а справу передано на розгляд до Господарського суду міста Києва зі стадії відкриття провадження <...>.

17 лютого 2020 року ухвалою Господарського суду міста Києва відмовлено ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 18 серпня 2020 року, у відкритті провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ».

3 лютого 2021 року постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, постанову Північного апеляційного господарського суду від 18 серпня 2020 року та ухвалу Господарського суду міста Києва від 17 лютого 2020 року скасовано, справу передано на новий розгляд до Господарського суду міста Києва.

28 квітня 2021 року ухвалою Господарського суду міста Києва відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ».

Таким чином, на час постановлення судом першої інстанції ухвали про відкриття провадження у цій справі від 24 травня 2019 року було відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ» ухвалою Господарського суду міста Києва від 21 грудня 2018 року, залишеною без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 15 квітня 2019 року.

Разом з тим, на момент постановлення Святошинським районним судом міста Києва ухвали про закриття провадження у справі від 3 березня 2020 року та залишення її без змін постановою Київського апеляційного суду від 29 вересня

2020 року, ухвалою Господарського суду міста Києва від 17 лютого 2020 року, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 18 серпня 2020 року, було відмовлено у відкритті провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ».

Отже, на момент ухвалення оскаржуваних рішень судами попередніх інстанцій справи про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ» не існувало, а тому заявлені позивачем вимоги не могли розглядатися господарським судом у межах справи про банкрутство.

Питання про юрисдикційність спору мало вирішуватися за загальними правилами, закріпленими в ЦПК України та ГПК України в залежності від фактичних обставин справи.

Так, у пункті 3 частини першої статті 20 ГПК України передбачено, що господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема: справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів.

З огляду на суб'єктний склад та зміст правовідносин спір між юридичною особою та фізичною особою – колишнім генеральним директором (виконавчим органом) щодо нездійснення повноважень як посадової особи і після припинення повноважень генерального директора цього товариства виник з корпоративних відносин.

Ураховуючи, що позивачем заявлено вимоги про повернення колишнім директором підприємства установчих, бухгалтерських та інших документів щодо діяльності та управління господарською організацією, і такі вимоги безпосередньо пов'язані з можливістю здійснення керівництва товариством, а самим товариством – можливістю ведення господарської діяльності, цей спір виник з корпоративних відносин та підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Висновок судів попередніх інстанцій про віднесення справи до юрисдикції господарських судів є правильним. Проте мотиви закриття провадження, викладені в ухвалі суду першої інстанції, є помилковими, а суд апеляційної інстанції, зазначаючи про корпоративну природу спору, залишив без змін указану ухвалу, не змінив її мотивувальну частину, хоча виклав власну мотивувальну частину постанови в іншій редакції, тому судові рішення підлягають зміні в їх мотивувальній частині.

Крім того, на момент прийняття Великою Палатою Верховного Суду судового рішення в цій справі ухвалою Господарського суду міста Києва від 28 квітня 2021 року відкрито провадження у справі про банкрутство ПрАТ «СП УКРТВЗ». Вказана ухвала оскаржена в апеляційному порядку.

За наявності існуючого у господарському суді провадження про банкрутство, діє правило виключної підсудності і справа підлягає розгляду господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, що відповідає приписам

пункту 8 частини першої статті 20 і частини дев'ятої статті 30 ГПК України та частини другої та третьої статті 7 КУПБ.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 травня 2021 року у справі № 759/9008/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96933504>.

5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 27 квітня 2021 року

Справа № 496/3134/19 (провадження № 14-44цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ПАТ «Ідея Банк»

Суддя-доповідач: Штелик С. П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: існує необхідність формування єдиної практики у справах про визнання недійсним кредитного договору у частині встановлення комісії за обслуговування кредиту згідно Закону України «Про споживче кредитування» (стягнення заборгованості за такими договорами), а саме: (а) чи можливе встановлення комісії згідно Закону України «Про споживче кредитування»; (б) чи має кваліфікуватися умова договору, що передбачає комісію, як дійсна/нікчемна/оспорювана.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 11 травня 2021 року

Справа № 914/2618/16 (провадження № 12-25гс21)

Сторони/предмет: ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України» до арбітражного керуючого, Української Універсальної біржі «Капітал», ТОВ «Фалькон Агро Груп», ТОВ «Протеїн-продакшн», про визнання недійсними результатів аукціону, договору купівлі-продажу майна та свідоцтва, скасування запису про державну реєстрацію права власності на об'єкт нерухомого майна, зобов'язання передати (повернути) майно

Суддя-доповідач: Пільков К. М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 5 червня 2018 у справі № 543/730/14-ц, відповідно до якого визнаючи недійсним правочин з відчуження майна, який був вчинений відчужувачем після постановлення ухвали про забезпечення позову, яка набирає законної сили з моменту її підписання та підлягає негайному виконанню, стосовно майна, яке стало предметом відповідного правочину, суд не врахував того, чи був обізнаний відчужувач про існування ухвали про забезпечення позову та відповідну заборону відчуження належного йому майна.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 травня 2021 року

Справа № 904/6125/20 (провадження № 12-27гс21)

Сторони: ГО «Юристи за екологію» до ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат», ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», ПАТ «Суша Балка», ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат», ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат»

Суддя-доповідач: Катеринчук Л.Й.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: існує необхідність визначення юрисдикції у спорах про стягнення з юридичних осіб збитків та моральної шкоди на користь фізичних осіб за позовом юридичної особи як природоохоронної громадської організації.

4. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 25 травня 2021 року

Справа № 160/15864/20 (провадження № 11-177апс21)

Сторони: ОСОБА_1 до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Суддя-доповідач: Прокопенко О.Б.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 15 травня 2019 року у справі №817/777/16, відповідно до якого дія частини 3 статті 22 ЗУ «Про захист прав споживачів» не поширюється на спори, які виникають між вкладниками банку та ФГВФО під час здійснення останнім владних управлінських функцій (виконання окремої владної функції ФГВФО, а саме організації виплат відшкодувань за вкладами на підставі пункту 4 частини другої статті 4 ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»).

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 червня 2021 року

Справа № 904/1448/20 (Провадження № 12-29гс21)

Сторони: ТОВ «Укрметалургтранс» до АТ «Укрзалізниця та ТОВ «Металургтранс»

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції спору.

Опис: існує необхідність визначення юрисдикції у спорах, що виникають при оскарженні дій з реалізації АТ «Українська залізниця» повноважень на тимчасове зупинення перевезень вантажів.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 червня 2021 року

Справа № 201/10234/20 (провадження № 14-77цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, законним представником якої є ОСОБА_4, треті особи: приватний нотаріус Харківського міського нотаріального округу Погрібна Т.П., ТОВ «Транстерміналсервіс ЛТД», ТОВ «Транстерміналсервіс-2000», ПАТ «Фідобанк»

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду та Верховного Суду України.

Опис: існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові ВСУ від 24 квітня 2017 року у справі №760/23169/14-ц, в частині порядку розгляду вимоги про відшкодування моральної шкоди у випадку наявності спору про її розмір. КЦС ВС вважає, що вважає, що наявність у частині 1 статті 13 ЗУ «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» посилання на те, що це питання вирішується «відповідно до чинного законодавства» дає підстави для висновку, що відповідне звернення про відшкодування моральної шкоди, що передбачено частиною 1 статті 13 цього Закону у випадку наявності спору про розмір відшкодування, вирішується судом відповідно до чинного законодавства та розглядається в порядку цивільного судочинства у позовному провадженні, а не у безспірному порядку, як визначено Законом.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 червня 2021 року

Справа № 757/7499/17-ц (провадження № 14-88цс21)

Сторони: Камерін Інвестментс ЛЛП (Camerin Investments LLP), Саннекс Інвестментс ЛЛП (Sunnex Investments LLP), Тамлемон Інвестментс ЛЛП (Tamplemon Investments LLP), Берліні Комершіал ЛЛП (Berlini Commercial LLP), Луміл Інвестментс ЛЛП (Lumil Investments LLP), Софінам Інвестментс ЛЛП (Sofinam Investments LLP) до ПАТ «Комерційний банк «Приватбанк», Мінфін України, ОСОБА_1, третя особа – КМУ.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: у зв'язку із запровадженням законодавцем у процесуальному законі новел у вигляді можливості залучення апеляційним судом третіх осіб до участі у справі, існує необхідність визначення обсягу їх прав на оскарження судових рішень, ухвалених у справі до моменту такого залучення до справи; та можливості залучення до участі в цивільному процесі органу, який не має статусу юридичної особи, а саме Кабінету Міністрів України.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 червня 2021 року

Справа № 645/6151/15-ц (провадження № 14-99цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, законним представником якої є ОСОБА_4, треті особи: приватний нотаріус Харківського міського нотаріального округу Погрібна Т.П., ТОВ «Транстерміналсервіс ЛТД», ТОВ «Транстерміналсервіс-2000», ПАТ «Фідобанк»

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 11 грудня 2018 року у справі № 910/21156/16, із зазначенням, що звернення стягнення на предмет застави шляхом передачі рухомого майна, що є предметом забезпечувального обтяження, у власність обтяжувача в рахунок виконання забезпеченого обтяженням зобов'язання є позасудовим способом звернення стягнення, тому відсутні підстави для його застосування на підставі рішення суду.

9. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 червня 2021 року

Справа № 910/10784/16 (провадження № 12-30гс21)

Сторони: ПАТ «УПБ» в особі Уповноваженої особи ФГВФО на здійснення ліквідації ПАТ «УПБ» до ТОВ «ФК Аурум Фінанс», ТОВ «Гурман 2014».

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступ від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: існує різна судова практика КГС та КЦС ВС щодо застосування норм права стосовно наслідків недійсності нікчемного правочину, укладеного між банком і клієнтом банку в період з дати віднесення такого банку до категорії проблемних до дати віднесення його до категорії неплатоспроможних, а також стосовно здійснення розрахунків за спірним договором через внутрішній рахунок банку, тоді як постановою Правління НБУ банк під час здійснення особливого режиму контролю зобов'язано здійснювати розрахунки в національній валюті виключно через кореспондентський рахунок, відкритий у НБУ. У зв'язку з цим, існує необхідність відступити від висновку КЦС ВС, викладеного у постановах від 27 січня 2021 року у справі № 554/9710/17, від 18 листопада 2020 у справі № 359/4886/15-ц, від 11 вересня 2019 року у справі № 203/4466/17 щодо застосування частини третьої статті 38 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 червня 2021 року

Справа № 303/4297/20 (провадження № 14-105цс21)

Сторони: ТОВ «ОТП Факторинг Україна» до ОСОБА_1, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, на стороні відповідача – ОСОБА_2.

Суддя-доповідач: Гудима Д.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступ від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: існує необхідність формування єдиного підходу щодо застосуванням приписів частини третьої статті 58 та статті 62 ЦПК України у випадку звернення до суду представника юридичної особи на підставі довіреності. Також є підстави відступити від висновку, викладеного в ухвалах КАС від 11 лютого 2020 року у справі № 260/988/19 та КГС ВС від 22 лютого 2021 року в справі № 908/183/20, а саме вказати про достатність довіреності для підтвердження повноважень з представництва інтересів юридичної особи, якщо повірений перебуває у трудових відносинах із довірителем.

11. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 червня 2021 року

Справа № 233/4365/18 (провадження № 14-96цс21)

Сторони: Костянтинівське ДНВП «Кварсит» до ДП «Сетам», Відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ у Донецькій області, ОСОБА_1 за участю прокурора Військової прокуратури об'єднаних сил і третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, на стороні позивача – ДК «Укроборонпром».

Суддя-доповідач: Гудима Д.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновків, викладених у постановах КГС ВС від 27 листопада 2018 року у справі № 910/26146/15 і від 18 лютого 2021 року у справі № 910/14680/19, щодо неможливості відчуження об'єкта державної власності, який не підлягає приватизації.

12. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 червня 2021 року

Справа № 160/3364/19 (провадження № 11-200апс21)

Сторони: ТОВ «АТБ-маркет» до Офісу ДПС.

Суддя-доповідач: Залотніков О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступ від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду України.

Опис: існує необхідність відступити від висновків ВСУ, викладених у справах № 810/5645/14, 826/3477/13-а, 826/15034/14, про те, що статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю та господарські операції таких підприємств не можуть бути легалізовані навіть за формального підтвердження документами бухгалтерського обліку, а також що сам факт того, що на момент розгляду справи щодо посадових осіб контрагентів не було винесено вироків, не може спростовувати достовірність їхніх пояснень щодо характеру укладених угод і фактичного здійснення операцій за цими угодами.

6. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 27 квітня 2021 року

Справа № 480/3310/19 (провадження № 11-146ап21)

Сторони: ОСОБА_1 до ТУ ДСА в Сумській області.

Суддя-доповідач: Гриців М.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: виключна правова проблема створюється необхідністю відступлення у даному спорі від висновку, викладеного в постанові ВСУ від 17 лютого 2015 року у справі № 21-8а15, відповідно до якого трудове законодавство підлягає застосуванню у випадках, якщо нормами спеціального законодавства не врегульовано спірні правовідносини.

Позиція ВП ВС: колегія суддів КАС ВС не навела жодних мотивів у зазначеному судовому рішенні на підтвердження того, у чому саме полягає виключна правова проблема у контексті спірних правовідносин.

2. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 квітня 2021 року

Справа № 695/867/17 (провадження № 14-58цс21)

Сторони: ОСОБА_1, заінтересовані особи: Міністерство соціальної політики України, Російська Федерація.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: виключна правова проблема полягає у розв'язанні такого питання: чи підлягає встановленню в судовому порядку юридичний факт (юридичний склад) поранення фізичної особи внаслідок збройної агресії Російської Федерації щодо України.

Позиція ВП ВС: висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені в раніше ухвалених рішеннях ВП ВС, в яких вона послідовно й однозначно висловилася з приводу неможливості встановлення в судовому порядку факту поранення.

3. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 12 травня 2021 року

Справа № 640/24049/19 (провадження № 11-144апп21)

Сторони: ОСОБА_1 до Офісу Генерального прокурора, Тренінгового центру прокурорів України.

Суддя-доповідач: Золотніков О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення предметної юрисдикції спорів щодо поновлення на роботі викладача Національної академії прокуратури України

Позиція ВП ВС: скаржник не обґрунтував порушення судом правил предметної юрисдикції наявністю рішень ВС у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах. При цьому вказані в ухвалі про передачу постанови ВП ВС не є рішеннями ВС у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду, про які йдеться в пункті 2 частини шостої статті 346 КАС України.

4. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 травня 2021 року

Справа № 640/24049/19 (провадження № 11-144апп21)

Сторони: ГУ ДПС у м. Києві до ТОВ «Еліт», ТОВ «Фірма Альянс-Капітал», ОСОБА_1.

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення предметної юрисдикції спорів за зверненням суб'єкта владних повноважень – органу Державної податкової служби на виконання ним визначених ПК України функцій про визнання недійсними результатів електронних торгів.

Позиція ВП ВС: скаржник не обґрунтовував порушення судами правил юрисдикції наявністю судових рішень ВС у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову в подібних правовідносинах, як передбачено пунктом 2 частини шостої статті 346 КАС України.

5. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 травня 2021 року

Справа № 758/733/18 (провадження № 14-78цс21)

Сторони: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Недержавної некомерційної професійної організації «НААУ» в особі Ради адвокатів України, третя особа – Рада адвокатів м. Києва.

Суддя-доповідач: Штелик С. П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: існує необхідність формування єдиної правозастосовчої практики у спорах про визнання незаконними рішень Національної асоціації адвокатів України в особі Ради адвокатів України у контексті внутрішньостатутної діяльності цієї організації.

Позиція ВП ВС: в ухвалі КЦС ВС відсутні посилання на кількісні й якісні показники, які б свідчили про те, що передача цієї справи до ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 травня 2021 року

Справа №904/3177/20 (провадження №12-26гс21)

Сторони: ТОВ «ДенДі-ЛОГІСТИК» до ТОВ «Торговий дім Дніпропетровський трубопрокатний завод».

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновку (зокрема, уточнити його), викладеного у постанові ВП ВС у справі №902/417/18 щодо застосування статті 625 ЦК України в частині критеріїв застосування та (або) тих виключних обставин, за яких може бути застосоване право суду на зменшення відсотків річних. КЦС ВС вважає, що обставини, встановлені у справі №902/417/18, є винятковими (виключними), й зменшення розміру відсотків річних у цій справі здійснено за наявності виключних обставин саме у зазначеній справі та не може бути застосовано судами як «загальна практика» при розгляді в інших справах питання зменшення розміру відсотків річних, нарахованих на підставі приписів статті 625 ЦК України.

Позиція ВП ВС: у справі №902/417/18 зроблено загальний висновок про можливість суду за певних умов зменшити розмір процентів річних, нарахованих на підставі статті 625 ЦК України, тоді як підстави та обставини для такого зменшення процентів річних суд повинен встановлювати у кожному конкретному випадку. Окрім того, ані кількісний, ані якісний критерії існування виключної правової проблеми в окресленому колегією питанні не обґрунтовані.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 19 травня 2021 року

Справа № 264/4263/18 (провадження № 14-75цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА.

Суддя-доповідач: Штелик С. П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення предметної юрисдикції спору за позовом фізичної особи про заборону іншій фізичній особі та будь-яким іншим особам здійснювати використання торговельної марки.

Позиція ВП ВС: ВП ВС вже сформулювала висновок щодо юрисдикції суду у подібних правовідносинах у справі № 552/561/17.

8. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 25 травня 2021 року

Справа № 520/6489/2020 (провадження № 11-178апп21)

Сторони: ОСОБА_1 до державної установи «Харківське СІЗО № 27», Держави України в особі ДКСУ в Новобаварському районі м. Харкова.

Суддя-доповідач: Гриців М.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення предметної юрисдикції спорів щодо оскарження дій установи з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України стосовно несвоечасного внесення відомостей щодо голодування особи, яка утримується під вартою та стягнення моральної шкоди.

Позиція ВП ВС: КАС ВС не надав значення правовим позиціям, вираженим у постановках ВС, про те, що на правовідносини, які виникли у зв'язку зі здійсненням кримінального провадження стосовно особи, котра тимчасово ув'язнена і перебуває під вартою, поширюються вимоги кримінального процесуального законодавства й, відповідно, юрисдикція судів для розгляду справ про кримінальні правопорушення (пункти 2, 3 частини шостої статті 346 КАС України).

9. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 червня 2021 року

Справа № 640/7170/19 (провадження № 11-221апп21)

Сторони: ОСОБА_1 до Департаменту охорони здоров'я виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Суддя-доповідач: Прокопенко О.Б.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: виключна правова проблема полягає у вирішенні таких питань: чи має право звертатися до адміністративного суду особа, яка була учасником конкурсу та реалізувала право на оскарження рішення конкурсної комісії за результатами конкурсу, із вимогами про визнання протиправним та скасування наказу (розпорядження) про призначення особи на посаду за результатами конкурсу, у разі скасування у судовому порядку рішення конкурсної комісії за результатами конкурсу; чи може бути скасований в судовому порядку акт індивідуальної дії – наказ (розпорядження) про призначення особи на посаду за результатами конкурсу, у разі скасування у судовому порядку рішення конкурсної комісії про визнання такої особи переможцем конкурсу.

Позиція ВП ВС: ВП ВС не вбачає передумов для використання її повноважень для вирішення в цій справі наведених вище судом питань, пов'язаних із правом оскарження акту індивідуальної дії, з огляду на те, що вона вже сформулювала висновки стосовно застосування норм права у подібних правовідносинах, за якими право на оскарження акту індивідуальної дії надано особі, щодо якої його прийнято або прав, свобод та інтересів якої він безпосередньо стосується.

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 червня 2021 року

Справа № 523/7609/17 (провадження № 14-70цс21)

Сторони: Департаменту комунальної власності Одеської міської ради до ТОВ «ОТП Факторинг Україна», ОСОБА_1, ЗАТ «ОТП Банк», третя особа – ОСОБА_2.

Суддя-доповідач: Штелик С.П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: існує необхідність відступити від висновку КГС ВС, викладеного у постановках від 11 березня 2020 року у справі № 904/5903/18 та від 26 червня 2018 року у справі № 910/19633/17, та вказати, що якщо на момент укладення договору іпотеки власником майна переданого в іпотеку згідно даних реєстру речових прав на нерухомість був іпотекодавець, іпотекодержатель покладався на відповідні дані і обставин щодо його недобросовісності при укладенні такого договору суди не встановили, підстави для визнання недійсним договору іпотеки відсутні.

Позиція ВП ВС: у справах № 910/19633/17, № 904/5903/18 та справі, яка переглядається у касаційному порядку, порівняно із справою № 449/1154/14 суди встановили різні фактичні обставини справи, в зв'язку з чим матеріально-правове регулювання спорів є різним, а спірні правовідносини у цих справах не є подібними.

11. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 червня 2021 року

Справа № 573/2336/17 (провадження № 14-104цс21)

Сторони: Білопільської міської ради Сумської області до ОСОБА_1.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення юрисдикції спору щодо стягнення орендної плати за договорами оренди земельних ділянок, укладеними із фізичною особою, проте із яких вбачається, що цільове призначення земельних ділянок – для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості, а на час укладення договорів оренди земельних ділянок фізична особа вже мала статус фізичної особи – підприємця, водночас як фізична особа здійснила дії, спрямовані на отримання земельних ділянок під спорудженими об'єктами нерухомості.

Позиція ВП ВС: ВП ВС надала у своїх постановках відповіді на питання щодо критеріїв визначення предметної юрисдикції у спорах, у яких беруть участь фізичні особи, які мають статус фізичної особи – підприємця, а також проаналізувала конкретні обставини цивільних та господарських справ та визначила юрисдикційність спорів.

12. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 червня 2021 року

Справа № 335/10332/19 (провадження № 14-97цс21)

Сторони: ПАТ «Петромихайлівське» до ОСОБА_1, треті особи: ОСОБА_2, приватний нотаріус Запорізького міського нотаріального округу Нароха О.В.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: визначення юрисдикції спору за позовом учасника юридичної особи про оскарження договору доручення та нотаріальної довіреності, наданої довіритель на представлення його загальних інтересів як фізичної особи та на представлення його інтересів як учасника (засновника) товариства щодо управління юридичною особою і відчуження частки у статутному капіталі юридичної особи від імені довірителя на користь третіх осіб.

Позиція ВП ВС: висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені в раніше ухвалених рішеннях ВП ВС, в яких вона послідовно й однозначно висловилася з приводу юрисдикційності категорії спорів, предметом яких було визнання недійсними довіреностей, за якими представникам надано повноваження щодо розпорядження часткою у статутному капіталі товариств від імені їх довірителів та щодо управління товариствами.

13. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 червня 2021 року

Справа № 761/11601/19 (провадження № 14-102цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу, АТ «Альфа-банк».

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: виключна правова проблема пов'язана з визначенням обов'язковості подання іпотекодержателем при зверненні стягнення на предмет іпотеки державному реєстратору документа про експертну оцінку предмета іпотеки на час набуття майна у власність та обов'язку державного реєстратора проводити перевірку наявності цього документа при проведенні державної реєстрації права власності на предмет іпотеки за іпотекодержателем, а також з тим, чи може відсутність оцінки предмета іпотеки виступати єдиною підставою для визнання протиправним та скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності на предмет іпотеки за іпотекодержателем.

Позиція ВП ВС: в постановках ВП ВС від 23 січня 2019 року у справі № 306/1224/16-ц та від 20 березня 2019 року у справі № 306/2053/16-ц висловлено правові висновки щодо необхідності подання державному реєстратору документа про експертну оцінку предмета іпотеки для проведення державної реєстрації права власності на предмет іпотеки за іпотекодержателем та вказані висновки не потребують уточнення, а суди

касаційної інстанції однаково застосовують ці висновки, що свідчить про усталеність судової практики.

14. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 червня 2021 року

Справа № 922/423/19 (провадження № 12-31гс21)

Сторони: Харківська міська рада до АТ «Укргазвидобування».

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступ від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду

Опис: існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постановках КЦС ВС від 20 січня 2021 року у справі № 646/4546/19 та від 14 квітня 2021 року у справі № 645/1040/19, у яких, застосовуючи положення статті 79-1 Земельного кодексу України щодо формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав, суд дійшов висновку, що підтвердженням формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав є наявність двох складових, а саме: кадастровий номер земельної ділянки та реєстрація її у Державному земельному кадастрі.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС у постановках від 20 січня 2021 року у справі № 646/4546/19 та від 14 квітня 2021 року у справі № 645/1040/19 не робив висновку, від якого просить відступити КГС ВС. Крім того, у подібних правовідносинах ВП ВС було прийнято постанову від 23 травня 2018 року у справі 629/4628/16-ц, в якій зроблений висновок щодо застосування статті 1212 ЦК України до правовідносин фактичного користування земельною ділянкою, яка не була сформованою.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 01.05.2021 по 30.06.2021 / упоряд. департамент аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: суддя ВП ВС Л. І. Рогач – Київ, 2021. Вип. 28. 43 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua